

Nr 170

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 149 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 23 mars 1956, föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för sjöräddningsväsendet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Karl Andersson m. fl.* (I: 552) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson i Göteborg m. fl.* (II: 734), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de medel, som 1952 avsattes till fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet — nu 1 630 000 kronor — skola utan ytterligare tidsutdräkt anvisas till Sjøräddningssällskapet.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 734.

För den verksamhet som avser att bispringa nödställda till sjöss finns utmed Sveriges kuster ett femtiotal för ändamålet särskilt utrustade livräddningsstationer. Vid sju stationer är större räddningskryssare förlagda; ett tjugotal har endast smärre räddningsbåtar. Närmare trettio av stationerna är försedda med raketapparater.

Av de speciella livräddningsstationerna betjänas tjugotvå av sjöfartsverket och tjugonio av Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne. Fördelningen av stationerna mellan sjöfartsverket och sällskapet är reglerad genom avtal. Enligt det ursprungliga mellan lotsstyrelsen och sällskapet år 1938 träffade avtalet skulle vardera parten svara för sjöräddningsverksamhet och därför avsedd materiel inom sina genom avtalet bestämda kustområden. Genom ett flertal senare ingångna tilläggsavtal har indelningen i kustområden ej oväsentligt jämkats.

Sjöfartsorganisationsutredningen har i sitt nyligen framlagda betänkande om sjöräddningsväsendets organisation uttalat uppfattningen att staten visserligen bör bära huvudansvaret för att ett fullgott sjöräddningsväsende finnes men att den härpå speciellt inriktade verksamheten — i betraktande av de positiva erfarenheterna av hittillsvarande ordning — även i fortsättningen bör vara uppdelad mellan staten och Sjøräddningssällskapet. Till

denna uppfattning, som icke blivit motsagd i något remissyttrande, kan departementschefen ansluta sig. Såsom utredningen framhållit bör det åvila sjöfartsstyrelsen att handlägga uppkommande frågor, som sammanhänger med det allmännas intresse av att sjöräddningsväsendet ordnas på ett ändamålsenligt sätt; självfallet bör styrelsen därvid i erforderlig utsträckning verka i samförstånd med de andra statliga organ — tullverket, telestyrelsen, marinen och flygvapnet — vilkas insatser i sjöräddningstjänsten har väsentlig betydelse.

Utredningen har emellertid funnit, att de nuvarande avtalsenliga normerna för arbetsfördelningen mellan sjöfartsverket och Sjøräddningssällskapet bör ersättas med nya riktlinjer. Härvid har utredningen hänvisat till att man redan i väsentlig utsträckning frångått den ursprungliga principen för arbetsfördelningen, som innebar en huvudsakligen geografisk uppdelning av arbetsfältet. Vidare har utredningen uppmärksammat vissa omständigheter beträffande de tillgängliga personella och materiella resurserna för sjöräddningstjänsten, vilka gör en omfördelning av arbetsuppgifterna motiverad. Med hänsyn till nämnda omständigheter har utredningen funnit sjöfartsverkets materiel och personal böra i första hand tagas i anspråk då det gäller räddningsföretag i närheten av kusten (kusträddning), medan Sjøräddningssällskapet befunnits böra företrädesvis svara för räddningsaktioner längre ut till sjöss (utsjøräddning). Sällskapet bör dock enligt utredningen handha sjöräddningsverksamheten i Väneren samt, i den mån utsjøräddningen ej därigenom eftersättes, delta i kusträddningsföretag. Utredningen föreslår, att mellan sjöfartsstyrelsen och Sjøräddningssällskapet träffas ett avtal, som markerar de sålunda utstakade riktlinjerna för arbetsfördelningen.

Utredningens förslag har biträtts i flertalet remissyttranden, däribland det, som angivits av Sjøräddningssällskapet. Däremot har sjöfartsstyrelsen funnit uppdelningen av verksamheten i kusträddning och utsjøräddning mindre ändamålsenlig och ge intryck av alltför stel precisering samt vidare ansett det icke vara motiverat att styrelsen genom avtal förbinder sig att i sjöräddningstjänsten inrikta sin verksamhet huvudsakligen på kusträddning. Vad angår Sjøräddningssällskapets arbetsuppgifter har dock styrelsen i sak anslutit sig till utredningens förslag.

Departementschefen är medveten om att i praktiken en klar gräns icke kan eller bör dragas mellan utsjøräddning och kusträddning och att hänsyn härtill bör tagas vid en närmare utformning av Sjøräddningssällskapets uppgifter. Såsom utredningen och även sjöfartsstyrelsen framhållit kan det emellertid vara förenat med olägenheter att disponera sjöfartsverkets personal och båtmateriel — som till övervägande delen avsetts för verket åvilande ordinarie arbetsuppgifter — för räddningsaktioner, som kräver lång tid. Härav följer, att sjöfartsverkets resurser lämpligen bör tagas i anspråk i första hand då det gäller räddningsföretag nära kusten och endast undantagsvis, då nöden det oundgängligen kräver, för deltagande i utsjøräddning. Å andra sidan disponerar sällskapet båtmateriel som till stor del är väl läm-

pat för räddningsarbete längre ut till havs; för bemanning av sällskapets räddningskryssare är fast personal anställd i viss utsträckning. Sällskapets resurser synes med hänsyn härtill främst böra utnyttjas för utsjöräddning. Med hänsyn till vad sålunda anförts tillstyrker departementschefen, att — med upphävande av nu gällande avtal — arbetsuppgifterna för Sjöräddningssällskapet regleras i huvudsaklig överensstämmelse med nu angivna allmänna riktlinjer.

Det synes departementschefen vidare ligga i sakens natur att arbetsfördelningen inom sjöräddningstjänsten icke i praktiken kan få vara hårt bunden till bestämda regler; möjlighet måste alltid finnas för vederbörande organ att vid sjöolyckor handla efter vad omständigheterna skäligen kan kräva. Departementschefen anser det därför icke motiverat, att arbetsfördelningen mera detaljerat regleras i särskilt avtal. Det torde dock vara lämpligt, att det vid den nya fördelning av ansvaret för sjöräddningsstationerna, som föransleds av de ändrade riktlinjerna, vid upplåtelse av staten tillhörig materiel eller tilldelning av statsmedel till Sjöräddningssällskapet eller vid överförande av materiel från sällskapet till staten angives, vari sällskapets huvudsakliga arbetsuppgifter består enligt nyssnämnda riktlinjer.

Utom sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet deltar i livräddningsverksamheten till sjöss även tullverkets kustposterings, kustradiostationerna, marinen och flygvapnet. Det är givetvis av utomordentlig betydelse att vid inträffade olyckshändelser de olika organens insatser samordnas på ett effektivt sätt. F. n. gäller vissa riktlinjer för samarbetet, som i stort sett torde fungera tillfredsställande. En förbättrad samordning har dock i skilda sammanhang befunnits önskvärd. Såsom utredningen framhållit torde det icke vara ändamålsenligt att tilldela något av de i sjöräddningstjänsten deltagande organen en ovillkorlig befälsrätt. Departementschefen förutsätter, att vederbörande myndigheter med uppmärksamhet följer samordningsfrågan samt vidtar de åtgärder för en effektivisering av samarbetet, som kan erfordras. Det bör särskilt ankomma på sjöfartsstyrelsen såsom det centrala statliga organet på sjöfartens område att med beaktande av vunna erfarenheter ta initiativ till dylika åtgärder samt i övrigt lämna råd och rekommendationer för sjöräddningsverksamhetens praktiska bedrivande.

Såväl sjöfartsorganisationsutredningen som flertalet remissinstanser har understrukit behovet av en materiell upprustning inom sjöräddningsväsendet. Av den år 1952 bildade fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet står, sedan Sjöräddningssällskapet därav erhållit 370 000 kronor för en snabbgående undsättningsbåt, f. n. 1 630 000 kronor till förfogande. I fråga om dispositionen av sistnämnda medel har utredningen framlagt förslag, som innebär att visst belopp tilldelas sällskapet och att återstoden användes för viss erforderlig materielanskaffning för det statliga sjöräddningsväsendets räkning. I åtskilliga remissyttranden har emellertid framhållits, att kostnaderna för anskaffning och förbättring av den statliga materielen bör bestridas över statens budget samt att hela det återstående fondbeloppet bör användas för att täcka Sjöräddningssällskapets behov.

För egen del anser departementschefen att frågan om dispositionen av ifrågavarande fondmedel bör bedömas med hänsyn till i första hand angelägenhetsgraden av de olika ändamål, för vilka medel begäres. Med denna utgångspunkt anser departementschefen sig kunna förutskicka att fonden till övervägande del bör disponeras för Sjöräddningssällskapets behov. Samtidigt vill departementschefen emellertid framhålla, att hinder icke bör föreligga för Kungl. Maj:t att ta fondmedlen i anspråk för anskaffning och förbättring av livräddningsmateriel för statens räkning.

De allmänna riktlinjer för sjöräddningsverksamhetens ordnande samt för dispositionen av fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet, som i det föregående förordats, anses böra underställas riksdagen. Därest riksdagen godkänner riktlinjerna och eljest icke har något att erinra, förutsättes det få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut om de åtgärder, som kan befinnas påkallade i anledning av sjöfartsorganisationsutredningens förslag.

Utskottet har vid sin granskning av de föreslagna riktlinjerna för sjöräddningsväsendet i Sverige funnit desamma böra godtagas. Sålunda tillstyrker utskottet, att staten skall bära huvudansvaret för att sjöräddningsväsendet ordnas på ett tillfredsställande sätt och att härmed sammanhängande frågor skola handläggas av sjöfartsstyrelsen. Utskottet biträder likaledes förslaget, att den speciella sjöräddningstjänsten skall ombesörjas av sjöfartsverket och Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne. Härvid avses, att sjöfartsverkets resurser främst skola tagas i anspråk för sjöräddningsverksamheten i närheten av kusten, medan Sällskapets verksamhet skall i huvudsak inriktas på räddningsaktioner längre ut till sjöss. Sällskapet förutsättes dessutom skola handha sjöräddningsverksamheten i Väneren samt såvitt möjligt delta i kusträddningsföretag.

Av handlingarna i ärendet framgår att ett starkt behov av materiell utrustning inom sjöräddningsväsendet föreligger. För att bestrida kostnaderna för en dylik upprustning står till förfogande i första hand den till 1 630 000 kronor uppgående återstoden av den fond för förbättring av sjöräddningsväsendet, som år 1952 avsattes av överskottet på krigsförsäkringsnämndens verksamhet. I fråga om dispositionen av nyssnämnda medel ha olika meningar gjort sig gällande. Departementschefen har ansett, att denna fråga bör bedömas med hänsyn till i första hand angelägenhetsgraden av de olika ändamål, för vilka medel begäras, och förutskickar med denna utgångspunkt, att fonden till övervägande del kommer att disponeras för Sjöräddningssällskapets behov. Hinder bör dock enligt departementschefen icke föreligga för Kungl. Maj:t att ta fondmedel i anspråk för anskaffning och förbättring av livräddningsmateriel för statens räkning. Vissa remissinstanser, däribland Sjöräddningssällskapet, äro av den uppfattningen, som jämväl kommit till uttryck i de föreliggande motionerna, att ifrågavarande medel helt skola disponeras av Sällskapet. Utskottet vill för sin del erinra om det av 1952 års riksdag gjorda uttalandet, enligt vilket medlen främst borde användas för anskaffning av snabbgående undsättningsbåtar. De av utskottet

godtagna nya riktlinjerna för sjöräddningsväsendet synas icke i och för sig böra föranleda någon mera väsentlig jämkning av den huvudprincip, som kommit till uttryck i riksdagens nyssnämnda uttalande. Enligt utskottets mening bör i huvudsak gälla, att fondmedlen disponeras för Sällskapets behov och att medel för erforderlig anskaffning och förbättring av statlig sjöräddningsmateriel anvisas över riksstaten. Det synes nämligen utskottet vara av vikt, att Sällskapet icke av brist på medel hindras från att på ett effektivt sätt fullgöra sina betydelsefulla uppgifter. Utskottet vill emellertid icke motsätta sig, att, därest vid tillämpning av de nya riktlinjerna i praktiken något brådskande och angeläget behov av livräddningsmateriel för statens räkning visar sig föreligga, fondmedlen undantagsvis tagas i anspråk för ändamålet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 23 mars 1956 förordade riktlinjer för sjöräddningsväsendet;

b) i anledning av motionerna I: 552 och II: 734 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 6 november 1956

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Pahlsson, Gustaf Andersson, Sundelin, Birger Andersson, Ragnar Persson, Thun, Lodenius, Holmqvist, Söderberg och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Nihlfors, Cassel, Gustafsson i Stockholm, herrar Svensson i Stenkyrka, Almgren, Andreasson, herrar Nelander, Mellqvist och Hansson i Önnarp.